

W kierunku rozwiązań systemowych

**Perspektywy wdrożenia systemowego
Organizowania Społeczności Lokalnej**

Czy obecnie możemy realizować zadania w zakresie organizowania społeczności lokalnej?

Czy mamy narzędzia i instrumenty do realizacji?

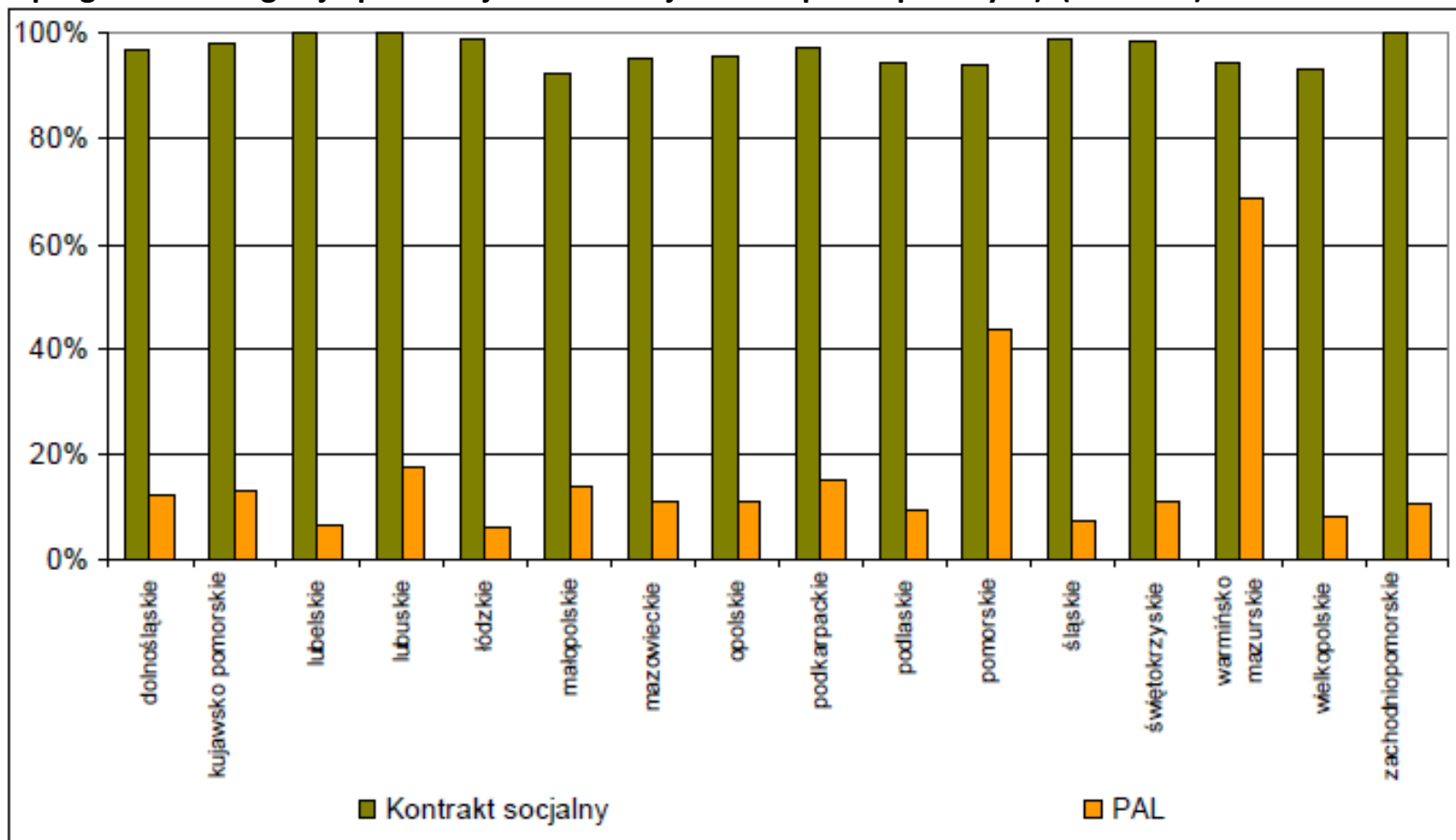
Czy mamy właściwe zasoby kadrowe i kompetencyjne?

Czy mamy wolę zmian lokalnych polityk publicznych?

Czy może po prostu, zależy to od pasjonatów i ludzi „dobrej woli”?

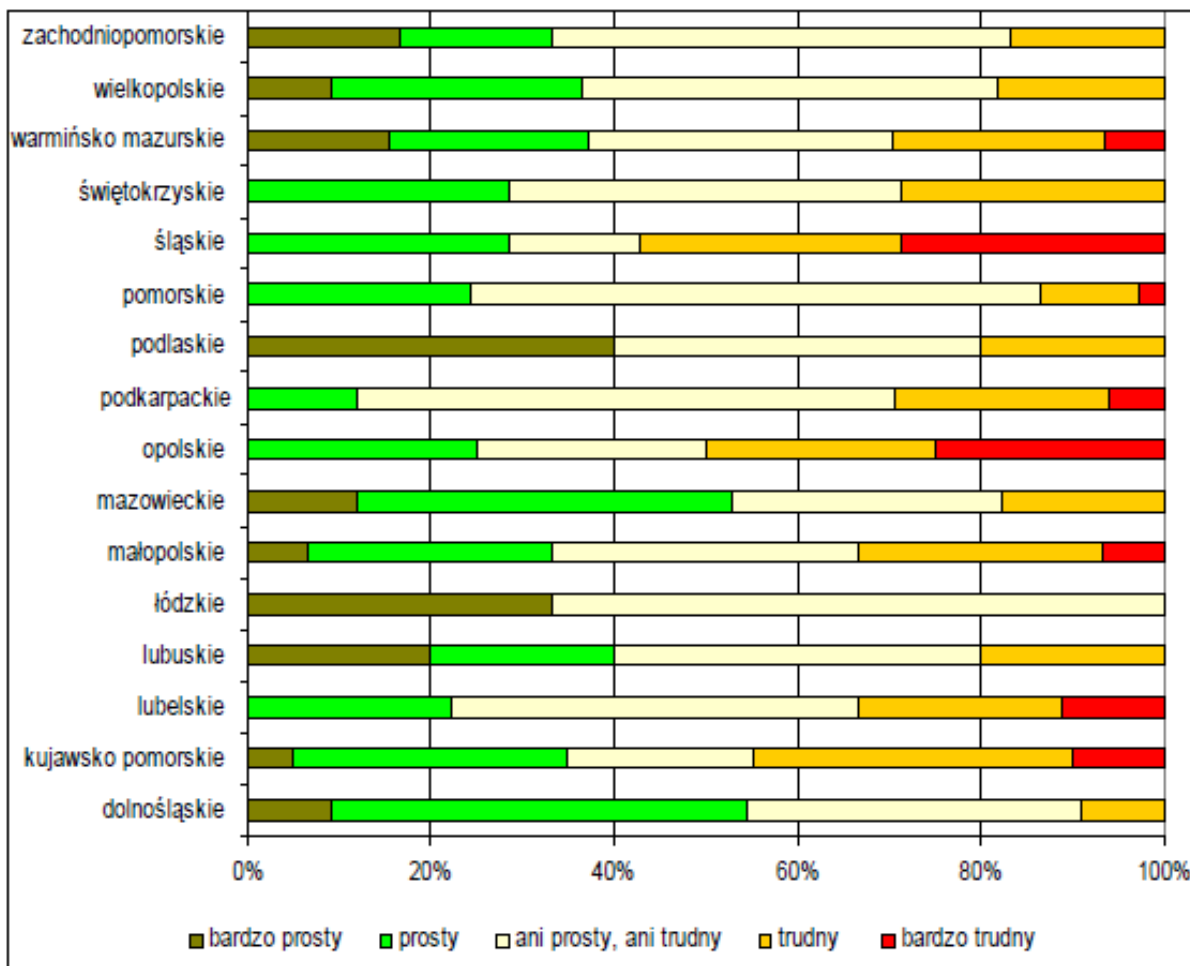
Programy Aktywności Lokalnej

Jakiego rodzaju narzędzia OPS i PCPR wykorzystywały projekcie, gdzie 100% - liczba OPS/PCPR, które realizowały projekt w 2009 w danym województwie (nie uwzględniono programu reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych). (N = 1570)

Programy Aktywności Lokalnej

Stopień trudności realizacji Programu Aktywności Lokalnej według beneficjentów gdzie 100% stanowią ośrodki, które korzystały z tej formy wsparcia (N=245)

Źródło: Metaewaluacja projektów systemowych realizowanych w Działaniu 7.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na podstawie raportów końcowych z ewaluacji przeprowadzonych przez Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej w 2010 r., MRR, Warszawa 2011

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna

Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:

III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

Istotnym zadaniem sprzyjającym aktywizacji osób wykluczonych jest przygotowanie odpowiednich instrumentów skierowanych na wydobywanie i wzmacnianie potencjałów (umiejętności) poszczególnych osób, a więc programy „przywracające osoby wykluczone do uczestniczenia w życiu społecznym”. W dalszym etapie dopiero będzie można efektywnie wspierać te osoby na rynku pracy. **Jednym z ważnych instrumentów sprzyjających aktywizacji osób wykluczonych powinno być szersze wykorzystanie ekonomii społecznej (m.in. poprzez integrację grup defaworyzowanych i stwarzanie dla nich miejsc pracy).**

Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych

2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym

(...) ważnym kierunkiem działań w tym celu jest rozwój zasobów ludzkich i kapitału społecznego na obszarach o najniższym poziomie i dynamice rozwoju społeczno-gospodarczego. Polityka regionalna będzie integrować działania różnych podmiotów, koncentrować je i adresować terytorialnie, szczególnie w zakresie następujących działań:

- aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy** (aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu) – poradnictwo, pośrednictwo pracy, szkolenia i przekwalifikowania, prace interwencyjne i inne formy tworzenia miejsc pracy, rozwój ekonomii społecznej, formy wczesnej interwencji (w tym outplacement), staże i praktyki zawodowe;
- rozwój lokalny** (w tym kulturalny) oraz rozwój kapitału społecznego – wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych;
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu**, w tym ograniczanie zjawiska ubóstwa, w szczególności wśród dzieci i osób starszych, realizacja programów integracji społecznej, rozwój działań ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw ekonomii społecznej, które spełniają funkcje w zakresie integracji społecznej, poprawy bądź uzupełniania usług publicznych oraz rozwoju wspólnot lokalnych;

Narzędzie 40: Rozwój systemu aktywnej integracji

Etap życia: **Aktywność zawodowa, uczenie się przez całe życie i rodzicielstwo**

1. Stan obecny

Systemy lokalnej polityki społecznej, a zwłaszcza pomocy społecznej opierają się w dużej mierze na świadczeniach pieniężnych utrwalających bierność osób, rodzin i środowisk. Powoduje to rosnącą ich dezaktywizację. **Brak jest działań integrujących poszczególne osoby i rodziny ze środowiskiem ich zamieszkania oraz rozwojem lokalnym. Pojawiające się stopniowo nowe instrumenty aktywizacji społecznej i zawodowej nie stanowią jeszcze spójnego systemu łączącego innowacyjne formy zatrudniania (w tym w sferze ekonomii społecznej) z animacją środowisk lokalnych i łączeniem wysiłków różnych służb społecznych. Często stanowią one odrębne inicjatywy prawne i organizacyjne.**

2. Działania

2.1. Już realizowane

W okresie od 2006 r. realizowane są w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki projekty systemowe w zakresie pomocy społecznej, działań organizacji pozarządowych w zakresie aktywnej integracji oraz ekonomii społecznej i rozwoju animacji lokalnej. Działania te wykazują, iż nowe instrumenty wzmacniają potencjał społeczny i zawodowy osób aktywizowanych. **Szczególnie pozytywne efekty przynosi umiejscowienie realizowanych projektów we współpracy środowiskowej, kooperacji instytucji samorządowych i pozarządowych oraz wykorzystaniu instrumentów ekonomii społecznej.**

2.2. Planowane

Planowane jest kontynuowanie i rozwijanie działań w zakresie aktywnej integracji przez wspieranie współpracy różnych służb społecznych oraz sektora publicznego i obywatelskiego, w tym poprzez działania ekonomii społecznej.

Istotnym elementem planowanych działań będzie realizacja lokalnych strategii rozwoju tworzących partnerski system wdrażania niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług społecznych interesu ogólnego adresowanych w szczególności do osób najuboższych, co umożliwi ich integrację społeczną.

2.3. Niezbędne do podjęcia w przyszłości

Zapewnienie rozwoju systemu aktywnej integracji wymaga zmian w ustawie o pomocy społecznej oraz innych ustawach mających na celu: uregulowanie stosowania narzędzi i instrumentów aktywnej integracji jako nierozłącznego elementu działań pomocy społecznej; przebudowę systemu pomocy społecznej na rzecz rozwoju usług społecznych realizowanych w partnerstwie publiczno - społecznym kosztem bezpośrednich świadczeń pieniężnych; wprowadzenie nowych możliwości działań o charakterze środowiskowym, organizacji społeczności lokalnej i animacji społecznej; włączenie instrumentów ekonomii społecznej do systemowych działań instytucji pomocy społecznej; rozwój zawodowy i kompetencyjny pracowników socjalnych, animatorów społecznych i liderów ekonomii społecznej.

Priorytet I

Ekonomia społeczna na społecznie odpowiedzialnym terytorium

- ❑ **Działanie I.1.** Wspieranie partycypacyjnych modeli badania potrzeb społecznych i planowania lokalnego nowej roli
- ❑ **Działanie I.2.** Wspieranie lokalnej samoorganizacji i aktywności obywatelskiej
- ❑ **Działanie I.3.** Wspieranie rozwoju usług użyteczności publicznej poprzez ekonomię społeczną
- ❑ **Działanie I.4.** Wspieranie rozwoju działań na rzecz zrównoważonego rozwoju poprzez ekonomię społeczną
- ❑ **Działanie I.5.** Wspieranie rozwoju działań na rzecz solidarności pokoleń poprzez ekonomię społeczną;
- ❑ **Działanie I.6.** Wspieranie rozwoju usług aktywnej integracji poprzez ekonomię społeczną.

Krajowy Program Rozwoju ekonomii Społecznej 2014-2020

W art. 6 pkt. 12:

„12) praca socjalna – działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych, tworzenie warunków sprzyjających temu celowi, **oraz organizacja i aktywizacja społeczności lokalnych, zapobiegająca procesom wykluczenia społecznego i podnoszących jakość życia**”

W art. 6 dodaje się pkt.

„) Usługi aktywnej integracji – zestaw usług stosowanych w ramach pracy socjalnej, mających na celu umożliwienie rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej osób i rodzin oraz środowisk lokalnych zapobiegających procesom wykluczenia społecznego, podnosząc jakość życia”.

Art. 45 otrzymuje brzmienie:

„Art. 45. 1. Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym, **oraz integracji i rozwoju środowiska lokalnego**. Praca socjalna prowadzona jest:

1) z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;

2) ze społecznością lokalną w celu zapobiegania procesom wykluczenia społecznego, podnoszących jakość życia, umożliwiając aktywność społeczną i zawodową oraz zapewniając współpracę i koordynację działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

2. Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o **kontrakt socjalny lub lokalny program pomocy społecznej**;

3. W pracy socjalnej wykorzystuje się właściwe tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia.

4. Praca socjalna świadczona jest osobom, rodzinom i społeczności lokalnej bez względu na posiadany dochód”.

Niezbędne zmiany prawne – programowanie

w art. 17 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Zadaniem gminy jest przygotowanie i realizacja rocznych lub wieloletnich **programów pomocy społecznej lub programów aktywizacji lokalnej**, będących programami realizacyjnym strategii rozwiązywania problemów społecznych. Program zawiera w szczególności:

- 1) priorytety i zadania wynikające z celów strategii rozwiązywania problemów społecznych, oraz przewidywane rezultaty programu;
- 2) czas trwania programu i harmonogram realizacji poszczególnych działań;
- 3) sposób realizacji programu w tym zasady współpracy jednostek sektora finansów publicznych oraz organizacji pozarządowych i podmiotów o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz podział odpowiedzialności za realizację poszczególnych części składowych, lub sposób zlecania części zadań programu
- 4) plan finansowy, określający źródła finansowania realizacji programu, kwotę środków przeznaczonych na finansowanie realizacji programu i jej podział między poszczególne priorytety i działania,

4. Przygotowanie i realizacja programu powinno być poprzedzone diagnozą opartą na wskaźnikach lub badaniach uzasadniająca wybór grup lub środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym i wymagających wsparcia, oraz edukacją obywatelską, w tym organizowaniem spotkań, konsultacji, działań edukacyjnych i debat społecznych odnoszących się do założeń programu”.

Niezbędne zmiany prawne – instrumenty i finansowanie

Art. 45a. 1. W ramach realizacji kontraktów socjalnych, indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, indywidualnych programów integracji, indywidualnych programów usamodzielnienia oraz **programów aktywizacji lokalnej** mogą zostać zastosowane, świadczenia pomocy społecznej w tym usługi aktywnej integracji, obejmujące instrumenty o charakterze zatrudnieniowym, edukacyjnym, zdrowotnym i społecznym **mające na celu:**

1) przywrócenie możliwości lub zdolności uzyskania zatrudnienia lub innej formy aktywności zawodowej,

2) rozwinięcie lub wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej i społecznej osób i rodzin,

3) aktywizację społeczną społeczności lokalnej, umożliwiającą jej członkom zapobieganie procesom wykluczenia społecznego poprzez wyeliminowanie przeszkód napotykanym przez osoby, rodziny i środowiska w procesie dostępu do praw i usług społecznych i podwyższenie jakości życia.

2. Działania w ramach usług aktywnej integracji finansowane są ze środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego.

3. Działania są współfinansowane środkami budżetu państwa, Funduszu Pracy na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na podstawie przepisów o rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz mogą być współfinansowane ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.

Niezbędne zmiany prawne – instrumenty i finansowanie

4. Rada gminy lub rada powiatu określa w drodze uchwały katalog usług integracji społecznej według podziału na usługi o charakterze zatrudnieniowym, edukacyjnym, zdrowotnym i społecznym, które będą stosowane na obszarze gminy lub powiatu, określając sposób ich finansowania, zasady określenia minimalnych standardów, oraz ryczałtowych kosztów usług.

5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego, oraz ministrem właściwym do spraw finansów, określi w drodze rozporządzenia zakres usług aktywnej integracji, które podlegają:

- 1) dofinansowaniu ze środków budżetu państwa oraz państwowych funduszy celowych;
- 2) współfinansowaniu ze środków budżetu państwa oraz budżetu Unii Europejskiej oraz szczegółowe zasady aplikowania gmin i powiatów z środków programów rozwoju i programów operacyjnych, mając na względzie efektywność wydatkowania środków, rezultaty przewidziane do osiągnięcia, oraz zgodność z zapisami o współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej”.

Kontekst europejski – priorytety dla UE i PL związane z realizacją Strategii Europa 2020

Cel	Europa 2020	Cel krajowy
Zatrudnienie osób w wieku 20 – 64 lat	75 %	71 %
Wydatki na inwestycje w B+R (% PKB)	3	1,7
Cele dotyczące klimatu i energii	20/20/20	Wzrost efektywności energetycznej
a. odsetek osób przedwcześnie kończących naukę b. odsetek osób z młodego pokolenia z wykształceniem wyższym	a. 10 % b. 40 %	a. 4,5 % b. 45 %
Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem	o 20 mln (na poziomie unijnym)	o 1,5 do 2 mln

Wniosek

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE)
nr 1081/2006 z 6 października 2011 KOM(2011) 607

EFS wspiera następujące priorytety inwestycyjne:

(c) promowanie włączenia społecznego i zwalczanie ubóstwa przez:

(i) aktywną integrację;

(ii) integrację społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie;

(iii) zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną;

(iv) ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym;

(v) wspieranie ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych;

(vi) lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność;

Podział alokacji EFS kraj-region i demarkacja interwencji EFS kraj-region

Program Operacyjny krajowy

25% alokacji EFS

Wsparcie reform, struktur,
systemów

Innowacje i
ponadnarodowość

Pilotaż

Współpraca
międzyregionalna

Programy Operacyjne Regionalne

75% alokacji EFS

Wsparcie osób

Wielofunduszowość

Założenia UP - koncentracja tematyczna i „ringfencing”

- ❑ 23,4%EFS na cel 8, 9, 10 w 15 regionach PL (ringfencing: *min. 20-25% środków funduszy strukturalnych na cel 8,9 i 10 w regionach mniej rozwiniętych*)
- ❑ 46,4% EFS na cel 8, 9 i 10 na Mazowszu (ringfencing: *min. 35-40% środków funduszy strukturalnych na cel 8,9 i 10 regionach przejściowych i min. 45-50% w regionach bardziej rozwiniętych*)
- ❑ 20,0% EFS na cel 9 (ringfencing: *min. 20% środków EFS na cel tematyczny 9*)

Koncentracja tematyczna na poziomie programu operacyjnego

**Regiony
mniej rozwinięte**

**60% budżetu na
4 priorytety**

**Regiony
przejściowe**

**70% budżetu na
4 priorytety**

**Regiony bardziej
rozwinięte**

**80% budżetu na
4 priorytety**

Programowanie finansowe 2014-2020

<p>Regionalny Program Operacyjny</p> <p>Cel 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem (oprócz działań systemowych)</p>	<p>9.1. inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych</p>	EFRR
	<p>9.2. wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności oraz obszarów miejskich i wiejskich</p>	EFRR
	<p>9.3. wspieranie przedsiębiorczości społecznej</p>	EFS
	<p>9.4. aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności</p>	EFS
	<p>9.5. integracja społeczności marginalizowanych takich jak Romowie</p>	EFS
	<p>9.7. ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p>	EFS
	<p>9.8. wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych</p>	EFRR
	<p>9.9. lokalne strategie rozwoju zarządzane przez społeczność</p>	EFS

lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność

Wsparcie animacyjne

**Lokalne porozumienie
nieinstytucjonalne**
(władze lokalne, organizacja
obywatelskie)

**Lokalny
Program
Rozwoju**

**Zakres planu
tworzenie lub rozwój
usług społecznych
użyteczności
publicznej (interesu
ogólnego)**

- Usługi aktywnej integracji;
- Usługi opiekuńcze i socjalne;
- Usługi edukacyjne
- inne

Realizacja

Określenie zasady zlecenia np. co najmniej 50-70%
poza administrację publiczną lub coś w tym rodzaju